

eren plenes», StVicentF (*Serm.* II, 161.6). Forma usada encara sovint en el S. xv: *ores*, en doc. de Bna. 1432 (*BABL* x, 280, text a *mijancer*, *MIG*); *hores de seda* Val. 1443 (*AlcM*); i suposo que deu servir la variant que troba en els docs. d'aquell temps el val. Rodrigo i Pertegàs en escriure «he triat els documents de les centúries XIV y XV --- dexant a una *hora* totes les que són posteriors», *BDLC* (vi, 172).

En altra acc.: la vorada o cantell d'un dipòsit de líquid: «Altra vegada, / que fon prenyada, / --- / del vi novell, / del monestrell, / beure pres tema: / ple de verema / era lo trull / --- / ella hi muntà --- / e romangué / lo cap ficat, / d'on apartat / la brisa havia: / lo cos tenia / sobre la *vora*; / morí en mala hora / ---», JRoig (*Spill*, 6359); «un bací de lautó, trencat a la *vora*», inv. de Vic de 1413 (*DAG.*); «com me trobí nua en la *vora* de la cruel e tempestuosa mar --- pensava que la mia trista sepultura seria que voltors --- la mia trista carn haguessen a menjar», Galba (*Tirant*, Ag. IV, 111.7); «acompanyat, fins a la *vora* de l'aigua, de molts cavallers» Bna. a. 1641 (*BABL* VIII, 13).

De més a més, en català s'ha usat, amb ofici de preposició, *vora de*, que expressa en general una proximitat encara més gran que *prop*. I modernament després ha passat a construir-se sense *de*, a manera de preposició veritable.

La formació de la nova preposició (*v*)*ora* és una originalitat del català, sense parió en les llengües romàniques continentals; però amb un curiós paral·lel en el sard arcaic, ja en textos anteriors a la invasió catalana; allà en una forma masculina del mot: «s'ena k' est *oru* sa via», «essit *oru* sepe» 'el rec de vora el camí', 'surt vora la tanca' (*Condaghe de Silki*, 62, 256; cf. M-Lübke, *Wiener Sitzber.* cxlv, § 5, 70).

Des de fi de l'E. Mj. es troba cada cop més sovint convertit en preposició. De primer en la variant etimològica: «Partim de Clayrà e prenguem la via avall per Sent Ipòlit, e anam passar a la mar, e ben prés de Salses; e, *ora* mar, venguem a Canet, e atendam-nos sus en aquell loc d'on érem partits», *Cròn del Cerimonió* ((*h*)*ora* en els dos mss. antics A, C, Pag. p. 173, § 85.7 = *Vora mar* Bof.). «Plató un dia anave *hora* la mar, e uns pescadors espulgaven-se, e ell dix: —Teniu-ne molt?—, e ells responeren ---», StVicentF (*Serm.* II, 56.23). Després també en la forma moderna, *vora*. «Lo avisat mariner hagué fermat un argue en terra, *vora* mar, molt fort ---», JoMartorell (Ag. I, 323); «Tirant --- atendà's allí *vora* lo pont», JoMartorell (Riq., p. 402 = *NCL* III, 71).

En lèxics des de l'Edat Mj.: «La *ora* o riba de la mar: litus», «les *ores* de les faldes: limbus», en l'*ora* del pou: in margine putei», JnEsteve (*LiEleg.* a. 1472, k-2-f, k-5-a). «*Vora de vestidura*: limbus; *v. de altra cosa*: labium», Busa-N. «PARTS DEL COS: los ulls ---, la pelleta que obra los ulls --- la *vora* a hon estan apegats los pelets o pestanyes: palpebra; mesura de gra ---, les *vores* de la mesura, ---», OPou (*TbPu.*, 246, 326). I encara que no explicat, no deu ser altra cosa el mot *vora* del *Torc.* d'Aversó, en llista de rims en *o* oberta.

En català la vida del mot *vora* s'ha mantingut vigorosa, fins ara, en tots els àmbits del domini lingüístic: des del Rosselló fins al Migiorn valencià (V. els exs. literaris infra). Oralment pertot: eiv. «*vora*: orilla», PzCabr.; «de *bora* a *bora*: tot ple», dita castellanenca (Plana: Borràs Jarque, *BSCC* XIV, 281); a la vall de Vilafamés, agües amunt del *Barranquet del Mig*, hi ha el *Barranquet de la vóra* (1961); «*la bóra del mar* Bna., «*la bóra del márk* StPolM; *la bóra de l'estany de Certascan*, *la bóra del kami* Tavascan (1934); *portém la tàula a bóra de la finèstra* (contestant a un carrabiner que els proposava 'acercar la mesa a la ventana') Farrera de Pallars (1933); i a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera, a la pregunta per l'antara del llaurar, responien *la bóra* (*lez bóres* Farrera), 1932-1934.

Sona amb *o* a les comarques gironeses, segons l-etimologia, però amb *o* altrament pertot (segons la norma que vaig establir en *LleuresC*, 189-195), àdhuc al Ross.: «quan la gent / --- / passaven a per 'quí davant, / s'arrullaven su's prats, que són a tota *vora*, / i --- / aquí s'estaven fins altr' hora», Saisset. Altrament també hi ha *or* en occità antic.

En algun dels següents, ultra l'ús pròpiament substantiu, es veu com ja va sovint formant part de locucions prepositives o adverbials per marcar la proximitat: «La primera fita, al cap de la Roqua --- e puix <a> altra, *ora* de la Rambla, *hora* d'una losa», Privilegi de Catí de 1345 (*BSCC* xv, 88), «ficaren una fita en *hora* de hun bancal» id. de 1393 (*BSCC* xv, 196). «--- La postema qui's fa en la *ora* del pàlpet» S. XIV, Alcoati, *L. d. l. Figura de l'Ull* (f° 51v2.18). «Anant-se deportar per la *ora* de la mar, collien pechines ---», AntCanals (*Valeri Màxim*, p. p. Miquel i P., II, p. 263).

O encara no tornat preposició, però en locucions locatives ja en camí de tornar-s'hi. En les afrontacions de Morella i Cervera del Maestre: «a una roqua de tosqua croada, que és *ora* del camí ---» c. l'a. 1322 (*Llibre dels Privilegis*, copiat a St. Mateu, l'any 1961, f° 28); «a la *ora* del estany de Salses, ha gran res de peres picades» a. 1371, «tro a la *ora* de la rabasta del espich que havia plantat» a. 1373. *L'InvLC*, s. v. *ora*, en dóna altres 3 o 4 exs. dels anys 1373, 1378 i 1502. «Trobaren en una bóta en Tarragona, a *bora* de la mar ---» a. 1445 (*Misc. Fabra*, 165).

El llatí *ORA* és un mot general en la llengua clàssica, amb els sentits indicats a dalt, copiosament representat des dels orígens de la llengua (*Ora maritima* d'Avienus etc.); és evolució fonètica de *ōsā, del mateix origen que *ōs*, *ōris*, nom pan-indoeuropeu de la 'boca' (d'on 'punt extrem d'una cosa'). No s'ha conservat en altra llengua romànica que el cat.; llevat de dos passatges d'uns psalms en oc. ant. (c. al S. XIII), amb el sentit de 'vora d'un vestit', o 'franja daurada' en l'altre (*PSW* VIII, 844b). Fora d'això, el ll. vg. n'extragué un neutre *ōrum* (a la manera de *tel* < *TĒLA*, *er-tel* < *STĒLLA*), que ha deixat descendència com a substantiu, ultra el sard, en oc. ant. *or* (gens rar en els trobadors, i ja princ. S. XI, en el *Boeci*), en fr. ant., rètic i parlats del Nord i S. d'It. (*REW*, 6080, i Brūch,